

ЦВѢТЬ III.

НАУКИ И ХУДОЖЕСТВА.

За вещество-то на кое то древни тѣ пишали.

Пре́ди да изнамѣратъ челове́ки-тѣ искусство-то да остава-
тъ вѣчны чрезъ писмо-то разны-тѣ достопамятны слѣчки,
за споменъ посаждали дръва, въздвигали не изработены
жзртвенницы или кѣпобе каменны. Въ най отколѣшны-тѣ
бѣкобе пишали на плинти (тѣхли.) черапицы и черапѣны, и
еще на каменны плочы, сѣтѣ на рѣданы плочы, на слоновы
косты, на дръвены коры и листове. Въ Британскій мѣзеумъ
са намѣрватъ много остатки отъ таквизи рѣкописы, въ
Влоднійскѣхъ книгохранилищѣхъ има писмо отъ Навока на
корѣ окоао шестѣ педѣа дѣлѣхъ и обкиченѣ богато съ злато;
има и книга на Мексиканскы Іероглифи изображенны на ко-
рѣ; въ тѣхъ свиршинѣхъ на ветхописы-тѣ намѣрватъ са раз-
ны дръги таквизи написаніа; много отъ тѣхъ са изъ
Малакара и вѣстокъ. Вѣсточны-тѣ рѣкописи по много са
на листове. Въ много Европейскы свиршини са намѣрватъ
различны преписани книги на Финиковы листа писани; въ
Британскій мѣзеумъ сега на скоро хѣхъ Вавелонскы чера-
пицы и стѣклены трошки, конѣхъ-то Вавелонцы-тѣ употре-
бавали за да пишатъ на тѣхъ симболи и дръги записки,
что са отнасахъ въ обще кѣмъ тѣрговѣкинѣ-тѣхъ и подложы-
тѣ имъ. За това набыкновеніе са споманѣва и въ свѣ-
щенно-то писаніе.

За да пишмъ достопамятны сѣбитѣ на тѣрѣды
вещеска, быба нѣкакъ си да вѣрѣвамы дѣмы на камъни и
рѣди. Въ книгѣ Иова сѣ споманѣва че пишали на камъни
и плочи и на свинцовы дѣски. Моисей вѣе отъ кога десѣтъ
тѣхъ заповѣды написани сѣ сѣрѣбръ мѣ прѣтъ, на дѣтъ
каменны плочи. Гегѣодови-тѣ пѣсни сѣ писали на свинецѣ.
Плиний споманѣва че употребавали свинеца за писаніе и го
сѣжабли Цилиндрически (облопоскато); Монифоронъ прикаж-
ва за еднѣ много старѣ книги что была отъ свинцовы ли-
ста, жалобени отъ дырѣ сѣ свинцовѣ прѣтчицѣ, что была
пронизвала жалѣпенны-тѣ у тѣхъ свинцовы крапцицы.
Глѣдѣ тоба пишали на мѣдѣ; критски-тѣ закони были пи-
сани на мѣдены плочи. И Римляни-тѣ прѣбили крапца-та
на овѣсбени-тѣ записки отъ мѣдѣ; Кладіаново-то сло-
во, изрѣхано на мѣдѣны плочи, стои и до нынѣ въ
древности-тѣ на лѣонѣ въ Францѣ; въ станалы-тѣ Тирри-
нійскы раскопаваніѣ сѣ намѣрихъ разни мѣдѣны плочи
что иматъ Тирринійскы вѣкы; трактати-тѣ междѣ Римля-
ны-тѣ, Спартанцы-тѣ и Иден-тѣ писали сѣ на мѣдѣ. И
дрѣги разни важни подлози пишали сѣ на тѣхъ-ж естествен-
на рѣдѣ. Тоба навѣковеніе сѣ открь че было въ употре-
бленіе и въ Индіѣ-ж. Записѣ за нѣкое своѣтажаніе (за мѣл-
ковѣ) сѣ намѣри близо при Бенгалѣ писанѣ на мѣдѣ еднѣ
вѣкѣ прѣдѣ Христа. Много отъ тѣхъ древны измисленіѣ
сѣ просташки и вѣдѣни; кои-то были овчари пишали пѣс-
ны-тѣ си сѣ трѣны и вѣдѣны на кожены кѣсѣ, конѣхъ-то
овѣивали около крѣвацы-тѣ сѣ. Исландци-тѣ дѣлабли гѣ-
роглифически-тѣ си писма по хѣдѣ-тѣ; и Олофъ напра-
вилъ голѣмѣ кѣщѣ, на кои-ж-то по видѣны-тѣ страны на-
писалъ исторіѣ-ж-тѣ на свѣ-тѣ си и на прѣдѣ него години;
дрѣгѣ нѣкой сѣверный юнакъ за да остави вѣчѣнѣ памѣ-
ть-тѣ на юначества-та си изрѣхалъ ги на одѣра си; въ
Гановѣрскы-тѣ древности има и нынѣ двѣнадѣсѣтъ дѣски о-
вощенѣны, на кои-то сѣ писани имена-та на домоладѣ-

телы, но не и имена-та на пхтища-та, и зашто-то гановеръ първо и първо са раздѣли на пхтища въ лѣто 1423. разбира са че тѣа таблици сѣ дѣлени предъ 1423 та година слѣдъ Христа. Таквизи дръвени ржкописи са намѣрватъ и въ дръги общественни скрщини; тѣ показватъ много любопытно и полбкарварско сѣ стоаніе на общества-та. Ожшо-то са среца и въ Ярабы-тѣ, кои-то споредъ Моаметанова-та Історіа, пишали достословны-тѣ слѣчки сѣ ножченце на плещы-тѣ окѣи, и като набързувахъ годишны-тѣ имъ изѣдно сѣ жицы покачахъ ги изъ кжщѣ-та си.

Закони-тѣ на дванадесѣтъ тѣхъ таблицы които заехъ Римлани-тѣ отъ Вѣнски-тѣ законоположеніа были написани на мѣдъ: тѣ са стопили отъ гржмовнхъ стрѣлѣхъ като са близнѣ Капитолій, за кое-то са много наскърени вѣвѣстѣ. Той способъ на писмо-то употребавам и сега за надписы, надгробіа и дръги такива на кои-то памать-тѣ некамы да направимы вѣчнѣ.

Тѣзи намѣреніа улжтихъ стары-тѣ да измысли-хѣ дръвены-тѣ таблицы. И зашто-то кедрѣтъ споредъ горчевинѣ-тѣ си има протиконагниванѣ скѣйчинѣ, правахъ отъ него благища и раклы за да пахѣ-хѣ по важны-тѣ записки, насетнѣ мажахъ сѣ кедрово масло драгоцѣнны-тѣ на пергаменѣ ржкописы за да ги препажватъ отъ сѣаданіе и нагниваніе.

Вещества-та за писмо нашарвахъ въ багрѣ и ги рахмывахъ сѣ кедрово масло; Царски-тѣ закони са обнародвахъ на дръвены таблицы, нашарени (боадисани) сѣ вжгленихъ свинецѣ. Тѣнки листовце отъ воскъхъ са употребавахъ и на дръвены таблицы за да може по лесно да са замърбова писано-то.

На горны-тѣ вещества пишахъ сѣ желѣзны пера, единый имъ край беше остъръ за да издѣлѣватъ сѣ него бѣквы-тѣ, а дръгый тѣхъ новѣлѣхъ за да замърватъ и да у-

пращаваха лесно писанно-то и да угладатъ повърхнинѣ-тъ на восѣка.

На сетнѣ Римляни-тѣ запретихъ употребленіето на тѣхъ писалки зашто-то мнозина ги употребявахъ вмѣсто нож-ченче. Нѣкого учителя учихъ ученицы-тѣ мѣ съ дѣсчаны-тѣ книги и съ остры-тѣ желѣзны писалки; вмѣсто тѣхъ употребявахъ на сетнѣ птичии или отъ дръвѣ животны ко-сты. Когато пишавъ на помеки вещества употребявахъ трѣсть разцѣпнѣтъ на краа както отъ насъ пера-та; съ такво пишѣтъ и до днесъ вѣсточни-тѣ народи.

Ное споманѣва че като била въ Италиѣ около 1642, видѣла нѣкой отъ тѣхъ окошенены табелици и дръвѣ кни-ги отъ коры на дръвета, кои-то употребявали стари-тѣ вмѣсто книгъ; Ятель казва че Влини-тѣ и Римляни-тѣ продаваха да употребяватъ еще навошенены дръвѣкниги за много време слѣдъ ввожданіе-то на папира, на листовы-тѣ и на кожаны-тѣ употребенія; отъ тѣхъ преписвали правелно за свое употребленіе списанія на пергаменѣ; и за продажъ или за книгопазителици преписвали званіемъ преписачи-тѣ.

Бръслѣнка-та служаше като вещество за писаніе на ста-ры-тѣ, употребявали и-жъ да угладатъ грапаины-тѣ на пергамена и да подостратъ трѣсть-тъ. Съ минѣваніето на време-то писмо-то ставало съ шарилкы. Таа новина на писмо-то даде способъ да се изнамѣратъ дръвѣ по спо-собни вещества за да пишѣтъ по тѣхъ, а тѣ были тѣнки-тѣ корички на нѣкои дръвета и растѣнія, и платна; слѣдъ тѣхъ изработени кожи говежди, магарешки и дръвѣ. Го-меровѣ-та Илиада и Улісія се писали нѣкога на змійскъ кожъ. И зашто-то за писаніе способни кожи приготвяхъ най напредъ въ Пергама нарекохъ се тѣ Пергамени, които на сетнѣ и мембрани; Пергамени-тѣ были разноцвѣтно на-шарени; нѣкои си были бѣли, дръвѣ жълти и дръвѣ чер-вени. Въ Римъ не обѣчали бѣлий шарѣ и зашто-то лесно се обалбала, и зашто-то докачвала очи-тѣ. Обыкновенно пи-

шали на моравы и багрны пергамени съ златны и сребренны бѣквы; тоба навыкновеніе са опахило до първы-тѣ години на църквѣ-тѣ. Таквизи рѣкописи отъ Евангелисты-тѣ пахатъ са въ Британскій музей.

Кога то Египтани-тѣ начинѣхъ да употребаваѣхъ за писаніе-то папиръ, като по способно, то блѣхъ въ употребленіе повече отъ всяко друго вещество, тоба растѣніе нѣкни изобилано по Ниловы-тѣ брегове. Слѣдъ осмый вѣкъ употребаваѣли вмѣсто папиръ пергаментъ.

Употребеніе-то на книгѣ-тѣ междѣ нѣкои народи е много старо. Преди да са введе въ употребеніе пергаментъ и папиръ-тѣ отъ Римляни-тѣ, употребаваѣли тънѣхъ-тѣ цыпѣ на дървета-та, что са намирамеждѣ корѣ-тѣ и дърво-то.

На старо время вмѣсто да нагъваѣхъ вещество-то на кое-то пишали навывали го цилиндрически. Тѣрѣли книги-тѣ наредени въ книгопазителици-тѣ и са виждали като малки Търкалца. Забѣлежвали отъ възъ съдържаніе-то на книгѣ-тѣ съ червенобѣквы надписи. На кичвали ги богато съсъ злато и сребро а на-временѣ и съсъ многоцѣнны каманіе.

ПЕЧАТОПИСЪ.

Печатна-та е едно отъ оныя изнамѣрваніа, кои-то изъ еднѣхъ промѣнѣхъ лице-то на свѣта, ако и да бѣше на много столѣтіа знайна въ Римъ, безъ да разбѣта вѣчно-то палженіе на оныи недвижимый народъ. Спорѣдъ вѣроатни извѣстіа. Три вѣка предъ Христа имало тамо дървопечатна, и нето она са прострѣ по натакакъ, нето помогъхъ за распростыраніе-то на нѣкой отъ изнамерници-тѣ и а въ Европѣ дървопечатна-та са казва майка на печатописа, и за изнамѣрваніе-то мѣ са препираѣхъ Германцы-тѣ и, Голландцы-тѣ карти-тѣ за игръ са изнамѣрили въ 14

вѣк. И най първи-тѣ са начъртали на дърво въ 14000 лѣто. Това стана първа-та причина, и даде първий повод за изнамѣрваніе-то на печатописа.

Слѣдъз игрокарты-тѣ дрьбописци-тѣ начнали да правятъ и да печататъ оуръзи на светци; и по краища-та имъ прилагали нѣкакъж истѣкобательнѣ надписъ, много пѣта пишали и нѣкакъвы дѣмы извѣтрѣ като да излѣзвали изъ уста-та на светеца, както виждамы и до сега въ образы-тѣ на нашы-тѣ светцы, изображаванны-тѣ на светѣ горѣ. Това бѣ сѣщій печатъ, и не слѣдъз много даде понатѣ да са издахлѣхтъ цѣлы таблицы съсъ бѣквы, чрезъ кои-то са печатали малкы нѣкои свирѣины отъ молитвы наричвани дрьбописны издавѣ, отъ които малкы нѣкои листовце са пахатъ като рѣдкости въ голѣмы-тѣ книжници.

Но той на печатаніе-то способъ ималъ толкози мѣчно-тии и толко недостатки, что-то ако бѣше са ограничило хѣдрожество-го само въ това, никогда нещѣше да спомогне толко значително въ просвѣщеніе-то на челоуѣческій родъ. И издавѣваніе-то на сѣкѣ таблицы было трѣдна и забавна работа. Погрѣшки-тѣ на дѣлѣча бывали мѣчно исправни; словата не бывали равни и пролични; непрестанно-то премѣстваніе на дрьвени-тѣ таблицы отъ влажностъ на сѣхо нагнивало ги и поронбало бѣквы-тѣ, за бѣкѣкѣ книгѣ трѣбвало дрьги таблицы, и то толко колко-то страници имала та. И за това чрезъ рѣкописъ распространіе-то на книги-тѣ бываше по предпочтенно отъ той способъ.

Тогда са съ умѣсали нѣкои да издахлѣхтъ сѣкѣ бѣкѣ на особито дрьво, и тѣй да наслагатъ написанно-то чрезъ дѣжимы чѣрты. И за чѣдо е какъ да са не измысли това по напредъ като споманѣва квинктиліанъ за словны бѣквы кои-то давали на дѣца-та, че кога играятъ съ тѣхъ съвременно, да са учѣтъ и да прочитатъ. Отсѣкѣнъ това ѣ сѣщій Платонъ (въ законы-тѣ) былъ предло-

жилаз бече той способъ. Голландцы-тѣ казватъ че тѣхный сзотечественникъ лаврентій костеръ отъ арлема първый изна-мѣрила дръвены-тѣ бѣквы, и чегидѣлааъ сѣ ножа си като са ражхождааъ. Оъ тѣхъ печатааъ най напредъ Недѣланж-тѣ молитвѣ и дръги еще древолин, билаъ въ недоумѣніе какъ да нареди еднѣ до дръгѣ тѣхъи бѣквы, и да ги по-тисне изедно сѣ равнѣ силѣ врьхъ книгѣ-тѣ, кога тискало-то (менгеме) на лина привлекло вниманіе-то мѣ и на споредъ него направилъ първѣтѣ Тискарницѣ. Я за да останѣтѣ бѣквы-тѣ на мѣсто-то си и да са не размѣстатѣ въ потис-каніе-то измисли са да са продѣчатѣ въ деелинѣ-тѣ си, и сички-тѣ бѣквы на сакій редъ да са пронижватѣ и да са свързватѣ сѣ тѣнкѣ врьвчицѣ, кое-то бехъ сѣмнѣніе че до-карвало много забавѣ и отсѣнѣ това голѣмѣ мжнотѣ-ж въ поправаніе-то. Потой начинъ са печатала най напредъ ла-тинска-та Грамматика на доната и дръги нѣкой дребни книжки, что были въ употрекеніе презъ XV вѣкѣ, и толко за драгоцѣнни са имали тѣхъи печатки, что-то много пѣта са дабвали вмѣсто царски дарове.

Но по общый разумъ оправдава Германцы-тѣ, кои-то казватъ, че тѣхъи дръвени бѣквы ги изнамѣрила Гѣтем-бергъ сѣ Іакова Менгела за кое-то напротивъ Голландцы-тѣ ѡвѣрватъ че Гѣтембергъ са наѣчилъ да ги прави отъ нѣ-кого Івана Костерова слѣга кой-то откраднааъ бѣквы-тѣ отъ господара си и дошелъ сѣ тѣхъ въ Майнцѣ-ж что негово и Гѣтембергово отечество.

Какъ да бы было Гѣтембергъ (Іванъ Генрихъ геншфлаицъ оргенохъ), или самси измыслиаъ или отъ Івана наѣчилъ ѡпотрокеніе-то на движи мы-тѣ бѣквы, право-то е, че той усѣти не достаточество-то, мжчупотребеніе-то и не траа-ніе-то на тѣхъи бѣквы, и въ 1449 като взелъ за спомо-шникъ и сздѣлжчикъ сзотечественника си Златара Фѣста или Фавста мжжъ работливъ и многоспособенъ, направилъ бѣквы издѣлжани на рѣдѣ, сѣ кои-то са наченѣ втора-та

Епоха и истинно-то напредованіе на печатописа. Той способъ ималъ и той мжнотѣи, кои-то отъ най напредъ виждали са не надъвикани, защото-то са изыскваше трѣдъ и години време за да са издажехтъ хіліади бѣкви колко-то трѣбватъ за да стане свѣршенно цѣло съставленіе, и живеніе-то за вещество-то и за изработваніе-то бѣхъ твърдѣ голѣмы. Напоканъзначенъхъ всакакви-тѣ противодѣйствиа отъ странъ на преписачи-тѣ, кои-то споредъ ново-то изнамерваніе лишавахъ са отъ голѣмы-тѣ си ползванія; что-то преди печатописа рѣкописи-тѣ били многоцѣнни предмети. Напримѣръ Платархъ са продавалъ за 70 жълтицы, а Титъ Ливій за 120.

Но немалко са жаловихъ двамата великодѣловити работници, и слѣдъ голѣмы подвижи завършихъ че бѣквы-тѣ имъ до толко са уприличихъ съ най хубавы-тѣ отъ доерописцы-тѣ, что-то много изданія отъ латинско-то свещеннописаніе напечатанни-тѣ въ 1450 продали са въ Парижъ като истинни рѣкописи. Я когато са позна тая невинна измама, званиѣмъ преписачи-тѣ, смаани за свѣршенство-то на ново-то хубожеество, за да си отмъсти-хъ на нечаканны-тѣ си наследници, позвахъ ги на сѣдѣж, че съхъ магії-хъ правила това; и Фѣстъ са принѣди да покѣгне отъ Парижъ и да сѣ завърни въ Германіи-хъ. Но сѣдовище-то слѣдъ азъги придирваніа отсѣдило ги невинны отъ грѣха на магії-хъ-тѣ.

Петъ години слѣдъ това голѣмо изнамерваніе, на което памать-та ще да оугасне само тогава когато осѣждѣе отъ земі-хъ-тѣ сака дѣрка на облагородваніе-то, двамата преславни работници са скарали, сѣдили са единъ дръги, и Гѣтембергъ покѣденъ оставилъ печатна-тѣ на Фѣста, и отишелъ въ Голландіи-хъ.

Но Фѣстъ слѣдъ малко намѣрилъ си дръгъ достойнъ като Гѣтемберга. Той ималъ слѣга, кой-то, като подирвалъ скрътно-то работаніе на Господары-тѣ си, крадишка-

та го набчили, и като угадили недостатки-тѣ на тѣхъный способъ, опытали са да начъртае ебквы на стомонъ, на сѣтнѣ ги впечатали на по мѣтко вещество, и въ драскѣлки-тѣ имъ излѣли рѣдъ что съ състоала отъ свинецъ, мѣдь и олово, и направилъ печатописны ебквы кон-то и до сега са въ употребленіе. Има-то на той слѣга было Геферъ; и господарь-тъ мѣ Фѣстъ го залобилъ за скарѣжники (ур-такъ) и мѣдалъ за женъ дѣщері-ж-си Фѣстинъ.

Най старій печатный производъ на тѣхъы новы ебквы е предгледъ за 1457, печатанный безъ съмнѣніе въ 1456. Я кога-то Ядолфъ Насайскій, въ лѣто 1462 обладалъ и поплѣнилъ Манижii-а, тогази са раздѣлихъ Фѣстъ и Геферъ, и Фѣстъ както са види, като отишелъ въ Парижъ умрѣлъ слѣдъ четири години отъ чѣмъ, а Геферъ останъ, и слѣдова изданіа-та си въ отечество-то си, гдѣто и умрѣ въ лѣто 1491. Работницы-тѣ на печатна-та имъ са распръснхъ по сичкъ Европъ; и искритѣ что исхвъркнхъ отъ онъжи жаръ, запалихъ на всѣдъ голѣмы-тѣ свѣтилици что оزاریхъ арко свѣтлинъ-тъ на набки-тѣ въ четиры-тѣ сѣтны столѣтіа. Отъ тогази това хѣдожество послѣдова да ухъвршенствѣва и да украсава изнамѣрваніе-то на тѣхъи голѣмы мжжіе, и родовито-то сѣма кое-то тѣхъы новы Триптолемцы, хвърлихъ отъ неке-то на земаа-та, произведе плодове многоцѣнны и повече изобилны отъ колкото сами-тѣ мыслѣхъ. Я кой-то си докара на умъ че това изацно изнамѣрваніе ставоло по онова време когато падалъ Цази-градъ, кога-то са искѣваше изъ корень дърво-то на старо-то ученіе, и сичката зема еѣдствѣваше да са промѣни въ пространнъ пѣстыни-ж на Баркаршинъ-тъ, тогази са открыва междъ челоѣцы-тѣ начинъ-тъ на пресаждане-то и на безчетно-то помноженіе на благородны-тѣ вѣтвы на това дърво, той ще са увѣри че има промысль кой-то распорежда челоѣчески-тѣ нѣща, и че той промысль прибѣтствѣва и предстателствѣва просвѣщеніе-то на челоѣческій родъ.

ОТКРЫВАНІЕ-ТО НА АМЕРИКА.

Петъченъ дѣнь, третій Августъ, на хиляда четиристотинъ дѣвѣтъдесѣтъ и вторъ годинъ испѣва Христофоръ Коломѣхъ отъ Палосъ, Испанскій градъ, малко предъ изгребаніе-то на слънце-то, предъ голѣмъ сѣкоръ на глѣдцы, кои-то молитствѣвахъ на това мореплаваніе доvery сѣтнины, но не са надавахъ дрѣго отѣвѣнъ исполѣваніа.

Флотецъ-тъ са състоше само отъ три малки корабы, наиманъжвани свѣта Маріа, пента, и Нигна и въ тѣхъ дѣвѣтъдесѣтъ дѣши повече-то кораблинницы, съ нѣколко чѣстогонцы, и малцина Господари отъ Испанскій дворъ, конхъ отреди царица-та да бѣдѣтъ спѣтницы на Коломѣа.

Първомъ сѣ уѣйти на Канарски-тѣ островы, отъ гдѣ-то като по справи корабы-тѣ си, и си нанеси прѣснъ хранъ, трѣгнъ на шестый Септемвріа. Тѣка същи нески наченъ мореплаваніе-то на откритіе-то; что-то Коломѣхъ като плѣбаше на прако кѣмъ западъ, остави обыкновеный на кораблинницы-тѣ пѣтъ; и са вѣснъ по непреходны и незнаены морета.

Първый дѣнь заради тишинъ-тъ малко напредновахъ; но вторый не са видѣхъ вече канарски-тѣ островы и мнозина отъ кораблинницы-тѣ убесени сега и уплашени за дързость-тъ на предпріатіе-то, начинахъ да са удѣлѣтъ въ гърды-тѣ и да плачатъ, като че немаше вече да виждатъ никога сѣшъ. Коломѣхъ ги утѣшаваше, като имъ са обрѣчаше доvery сѣтнинны и много богатство въ благополѣчны-тѣ мѣста, гдѣ-то ги закождаше.

Отъ това първо-то изававаніе на расположеніе-то на сподирницы-тѣ си Коломѣхъ угаднъ, че трѣква да са приготви не само за неизгѣжны-тѣ мѣнотии на мореплаваніе-то, но и за колко-то можеше да мѣ произведе неученіе, то и страхливостъ-тъ на кораблинницы-тѣ; расправи си че, за да са избърши намысленно-то измѣсѣва са не по малко

искусство да управя челоуѣчески-тѣ дѣхове отъ колко-то мореплавателскѣ способности и дѣйствителнѣ доелестѣ.

Но за свое-то си доврочестіе, и за държавѣ-тѣ на кои-ж-то слѣгѣваше, при топлото си сърдце и родовитый си дѣхъ имаше и дрѣгій видъ довродѣтели, — истѣсно познаніе на челоуѣцы-тѣ, привлекателны начинны, постоанно застателство въ испытаніе-то на кое да е начѣртаніе, съвършенно-то управяніе на свои-тѣ си страсти, и преимѣщество-то да унѣтѣа страсти-тѣ на дрѣги-тѣ. Отскѣнѣа това имаше най горны-тѣ познанія на хѣаніе-то си; кои-то раждатъ на дежда въ мѣчны и опасны времена. На неопитны-тѣ Испански коракницы, Морска-та Коломкова наука, плодѣ-тѣ на тридесатогодишенъ опытъ за право виждаше имѣ са чѣдо. Гичко-то управяше отъ самосебе си, настояваше за да са избѣрши всако порѣчѣаніе, и като поспибаше тѣврдѣа малко отъ тамъ на татакъ са намѣрѣваше все на кораба отъ горѣ. Като минѣваше глѣбини по кои-то никой не бѣа плѣвалѣа предъ него, всакога дѣржеше въ рѣжа Коршѣмкѣ-тѣ и дрѣгы орѣдѣа за пригледѣанія. Пригледѣаше дѣвиженіе-то на приливы-тѣ и на теченія-та, хѣаничаше внимателио птицы-тѣ рыбы-тѣ и всако иѣчто что плѣваше надъ вѣлмы-тѣ, и описваше по тѣнко въ днѣвны-тѣ си записки сичко что са слѣчаше.

На четъринадесатый Септемвріа, флотъ-тѣ беше удаленъ кѣмъ западъ отъ Канарски-тѣ островы повече отъ двѣста легги. Тѣка испоплаши Испанцы-тѣ единъ новъ и чѣденъ феноменъ. Прегледѣахъ че магнитна-та игла на корабѣа непоказѣаше отъ самосебе си поларнѣтѣ хѣвѣдо но клонѣаше малко кѣмъ западъ. Това, сега всакомѣа извѣстно иѣчто, уплаши Коломковы-тѣ дрѣгары. Намѣрѣвахъ са въ неограниченъ и непознатъ океанъ, сѣща-та природа са виждаше промѣненѣа, и единикій имъ водачъ на исчезнованіе беше. Коломѣа съ остроуміе и природнѣа способность изѣвини той феноменъ, това изѣвиненіе, ако и

да не възблагодари самого него, но разнесе съмнѣніа-та на уплашенны-тѣ корабници, и утиши роптаніа-та имъ.

На първий Октомвріа на мѣрвахъ са седемстотинъ и седемдесать лѣвги кѣмъ западъ отъ Канарски-тѣ остро-вы. Повече отъ три недѣли до сега все плѣвахъ. Отъ ужитваніе-то на птици-тѣ и отъ дрѹги обстоятелства бѣхъ въ надеждъ за открываніе, но таа надежда еше са не изпълваше, и добра-та сполѣка видеше са и сега толко удалеченна, колко-то и отъ най напредъ. Дѹхъ-тъ на негодованіе-то и на размирство нача да са полѣвава междѹ корабници-тѣ, и постъпенно са прострѣ отъ корабъ на корабъ.

Гички едногласно дѹмахъ, че трѣба да насилатъ Коломба да са възне, до гдѣ-то еше разгловени-тѣ имъ кораби съ въ състоаніе да поржатъ море-то; нѣкой си даже предлагахъ да го хвърлатъ въ море-то, что-то да са забържатъ на отечество-то си. Коломбъ угади голѣмъ-тъ опасность. Той угади че ще бѣде безполезна да са залови съ първешно-то средство за да съживи надеждъ-тъ на дрѹгары-тѣ; видѣ че е невъзможно да распаля пакъ нѣколко ревностъ за добро-то сполѣчваніе на предпріятіе-то междѹ человекъ-тѣ, на кои-то въ гърды-тѣ страхъ-тъ еше изгасилъ всако великодѣшно чѹвство. Прииди са да укроти страсти кои-тъ вече неможаше да ударжи, и да даде мѣсто на невъспирбанно-то рѣчно устрѣженіе. И тѣй обрече са на хора-та си, че ще да изпълни исканіе-то имъ, ако го придрѹжихъ и го послѣвахъ еше за три дни; и ако че въ това растоаніе, не са откриеше съша, тогаба щеше да са остави отъ предпріятіе-то си и щеше да са ужити кѣмъ Испаніа.

Корабници-тѣ ако на да бѣхъ много разлутени, и нетѣрпѣливи за да са забържатъ кѣмъ отечество-то си, но това предложеніе не имъ са видѣ толко възвъ отъ реда

и сѣщій Коломезъ, по макло вѣнташе въ опасностѣ, като са ограничи въ толко малко временно растоаніе; зашто-то толкози и таквизи бѣхъ предвѣстіа-та мѣ че наближавахъ сѣшъ. что-то ги имаше за вѣрнѣйши. Отъ нѣколко дни на самъ бръвѣта на крошѣмкъ-тѣ мѣ беше стигнала дѣно въ море-то; а прѣстъ-та коато извлече, показваше че сѣшѣ та не отстои много. Птицы-тѣ непрестанно са умножавахъ, и тѣ бѣхъ не само морски но имаше и таквизи кои-то живѣ-яхъ на сѣшъ. Корабници-тѣ на Пинга, пригледахъ трѣстъ че плѣва, коа-то са виждаше прѣсно отрѣзана какво-то кжѣ отъ дѣлаано дѣрво. Корабници-тѣ на Нигна уловихъ стѣло отъ дѣрво, съ вървены зрънца, съвѣкмъ прѣсни. Облацы-тѣ окзло захождано-то слѣнце виждахъ са съ вѣкмъ разни; въздѣхъ-тѣ беше по сладкѣ и по топлѣ, и ношѣ вѣтѣръ-тѣ бываше непостояннѣ и непровилнѣ.

Сички тіа бѣлѣзи толко убѣравахъ Коломеа че са намѣрѣва близо до сѣшъ, что-то, вечерь-тѣ на 11 Октомвріа, слѣдъ обичнѣ-тѣ си молѣхъ порѣча да свѣратѣ платна-та, и да пахатѣ да не одари корабъ-тѣ на сѣхо. Въ растоаніе-то на шегъ-тѣ и на надеждъ-тѣ, никой не склопи очи; сички останахъ брѣхъ покрыва, съ приковани очи кѣмъ онѣзи странѣ, кадѣ-то имахъ надеждъ да са открие пожеланна-та сѣшѣ.

Комахай дѣа часа предъ средъ ношѣ, като стоаше Коломезъ на предниѣ-тѣ, видѣ удалеченнѣ свѣтлинѣ, кои-то показа скрышомъ на двама отъ человекѣ-тѣ си. И трима-та го гледахъ като са мърдаше кога че са принасаше отъ Пинга радостнѣй гласъ СѢШѢ! СѢШѢ! Но толкози пѣта излѣгани отъ тѣмны феномени, бѣхъ станали сега май невѣрни, и съ сичко-то болюваніе на неизвѣстность-тѣ и на нетѣрпѣніе-то ожидахъ завращаніе-то на дѣна.

Шомъ са сипна зора распилѣхъ са сѣмнѣніа-та и страхове-тѣ имъ. Видѣхъ островъ около дѣлѣ лѣвѣ кѣмъ

сѣвѣрѣ, на кого-то равни-тѣ и зелени-тѣ полета, оскѣнен-ны-тѣ отъ дръбе-та, и напоѣбани-тѣ отъ много долчета, представѣбахъ имъ превесела глѣдка. Превожницы-тѣ отъ Пинта начахъ той часъ пѣснь благодареніа когѣ, съ тѣхъ съ подмѣсихъ и отъ дръги-тѣ коравы, съхъи точаше отъ радость, и смаани отъ величество-то на откритіе-то.

Като отадоохъ вседържителю длъжностьта на благода-зѣміе-то, направихъ праведното и на предводителя си. Паднахъ на Коломбевы-тѣ крака, съ чѣство на осжда-ніе. Молихъ го да прости невѣжество-то, невѣрство-то и дръзость-тѣ имъ, коа-то беше мѣ причинила излишно безпокойствіе, и толко пѣта беше съ препречила за изврѣшваніе-то на почѣдваніе-то си, като възлизахъ отъ край на край, проповѣдахъ, предъ малко ухиланнаго и заплашваного, като отъ бога одаренна съ най високо челоѣческо остроѣміе и постоанство, за да завърши дѣло погоріе отъ всахъ идеі-ж и отъ всако помыславаніе на сички предны вѣкове.

Около изгрѣваніе-то на слънце-то, напланихъ и обрѣжихъ оранички-тѣ си. Загреохъ кѣмъ остроѣа съ разгж-наты знамена, съ военнхъ мѣзихъ, и съсѣ дръго военно нарежданіе. Като навлижихъ града, видѣхъ го покритъ съ множество народъ, что бѣ съ сѣбралъ за новѣтѣ и не-надѣйна-та глѣдка, съ рѣчны мѣтаніа-та и маханіа кои то показвахъ почѣдваніе и омайваніе заради чѣдесны-тѣ предмети что виждахъ предъ очы-тѣ си.

Коломѣзъ беше първый Европеецъ, кой-то стѣпи на но-вый отъ него откритый сѣвѣтъ. Потрѣгнъ овлеченъ пыш-но, съ голъ саѣ-ж у рѣкѣ. Хора-та мѣ го послѣдовахъ, и като колѣбничихъ обловидахъ много-пожеланнх-тѣ земі-ж. Слѣдователно дигнхъ крѣсть, и като паднахъ на очы пре-дъ него, отадоохъ когѣ благодареніе, че ги уѣти спо-рѣдъ желаніе-то имъ. Напоконъ значительно обладахъ мѣс-то-то за кастелекѣ-тѣ и леѣонскѣ-тѣ коронѣ, съ сички-тѣ оѣмкновениы въ таквиѣхъ оѣстоѣтелства оѣрѣды.

Когато Испанцы-тѣ са занимабахъ съ тоба, съма Тѣземци ги на обиколыхъ, които мѣлчишка-та са чѣдахъ, гледахъ работи, коиѣто не разбирахъ, и на кои то сѣтнини-тѣ не предвиждахъ. Окакло-то на Испанцы-тѣ, бѣлина-та кож-тѣ имѣ, бради-тѣ имѣ, оржѣа-та имѣ са видѣхъ тѣмѣ страшни и изащни. Пре голѣми-тѣ направи съ кои-то преминѣли океана, что имѣ са видѣхъ като че върватъ съ крыліе надъ воды-тѣ и праватъ гласъ страшенъ, приличенъ на грѣмъ, сѣрѣженъ съ дымъ и сбытканіе, толкози ги уплашихъ, и толкозъ трепетъ имѣ докарахъ что-то начинахъ да почитатъ новопренесенны-тѣ като същества отъ по горенъ чинъ и най сѣтнѣ сѣкахъ ги че съ чада на слѣнце-то, что съ и слѣзли за да нагледатъ земѣ-жѣ.

Я Европѣйцы-тѣ едѣмъ ги по малко омайбаше подлежаща-та глѣдка. Всяка былка, всяко растѣніе и дръво, бѣхъ дръго — аче отъ Европѣйски-тѣ. Зѣма-та са виждаше че е плодѣносна, но малко разрабѣтена. Вѣздѣхъ-тѣ беше топлѣ, но бесѣлъ. Жители-тѣ бѣхъ до сѣць голи, черни-тѣ косми на глава-та имѣ дѣаги и гладки, или са разѣвабахъ то плѣщы-тѣ имѣ, или бѣхъ оплетени и вързани около главы-тѣ имѣ; а брада не имахъ. Цвѣтъ (коа) имахъ тѣменъ бакаровиденъ; чѣрти-тѣ на лице-то имѣ бѣхъ повече-то чѣдни нежели грозни; наличие-то имѣ кротко и страшливо. Не бѣхъ высоки, но хѣбавцы и пѣргави. Лица-та и дръги части на тѣло-то имѣ бѣхъ фантастически нашарени съ указателни цвѣтове. Отъ най напредъ са коахъ да са обивѣрватъ на Испанцы-тѣ, но слѣдъ малко подѣвоихъ са, и съ прѣголѣмъ радость хѣхъ отъ тѣхъ свѣзченца, стѣклени тотки, и дръги такѣзи долны ракоты, на мѣсто кои-то имѣ дадохъ хранъ и малко преждъ, самый достословный, производъ на острова

Надъ вечеръ Коломѣз, върнъ са на корабы-тѣ си, сѣрѣженъ съ мнозина отъ Островитани-тѣ на свои-тѣ

имъ черници кои-то ако неискрено направени отъ пзна само на едно дръво, гребахъ съ чѣдно сръжи.

И тѣй първий пѣтъ, кога-та са конѣщисахъ жители-тѣ на новий свѣтъ, сичко-то станъ миромъ и съ взаимнѣ благородность. Първи-тѣ образовани и слаболюбиви проумѣхъ сега колко голѣмы ползи можахъ да придобѣи-хъ отъ онѣзи новитѣ мѣста. Втори-тѣ, прости и нежлюбиви не предвидѣхъ обстоятелства-та, и пагѣба-та, кога-то сега снамѣри отечество-то имъ.

ТѢЛЕСКОПЪТЪ.

Слѣвало са е, много пѣти, голѣмы-тѣ изнамѣрваніа да са родатъ отъ незначителы обстоятелства. И отъ тока мнозина смѣтатъ, на откритіа-та са спомогватъ просто отъ слѣчайно схемтіе. Така казватъ за Невтона, че като си почивалъ нѣкога подъ едно дръво, ако не бы видѣлъ да падне отъ него една ябълка, никога не бы открялъ системъ-тъ на сичко-то. Това можно да е истинна, но предъ него и слѣдъ него колцина чловѣцы съ виждали да падатъ плодове отъ дръвѣа-та? Само на геніалный чловѣкъ е дадено да постигне, отъ нѣкой слѣчаенъ феноменъ дрѣги по высоки истинны, които отъ първий погледъ са видѣ-хъ като да не иматъ взаимни сходства.

Ожщо-то са слѣчило и съ телескопа. Приказватъ че дѣте-то на нѣкой хѣдожник Миделгебурски въ Зеландіи-ж (на Іоанна Липперихейма) като тѣрило, заради игрилкъ, дѣѣ увеличителни стѣкла едно на дрѣго, пригледало съ почѣваніе, че видими-тѣ чрезъ тѣхъ предмети виждали са поблизо и по ясно, и че като схемчило откритіе-то си на каша си, той лесно сглобилъ Телескопа. Като схемчилъ дѣѣ области стѣклени чрезъ еднѣ трѣпкѣ. Откритіе-

то са разчѣ! Галилей Галилейскій флоренційски математикъ, и физикъ, науча са, че са изнамѣрило орждіе съ което са биждатъ удалени-тѣ предмети тѣрдаѣ близо, отгавта че това захръшваніе станва съ съединеніе-то на обли втрапени и корѣвести стѣкла, и направилъ Телескопъ много по съвършенъ отъ Голландскій. Безъ да са благодарни само на това, употрѣка орждіе-то си къмъ некто, и тогази испазнахъ отъ чѣдны откритія промѣнилъ игриакъ-тъ на едно дѣте въ сѣкровище на Астрономіи-ж-тъ. Галилей най испърво открьва, съ чревъичайно почѣдваніе, патна-та на слънце-то, обрацаніе-то мѣ около ось-тъ си, Венерини-тѣ фази и проч: видѣлаъ планети-тѣ че са върти-жтъ и бодимъ всакога отъ геній свой, изнамерилъ съ умъ държовенно, че земе-та не е каква-то са види, но че е тѣло топчесто кое-то са върти около ось-тъ си; коа-то ось да са върти и ти около слънце-то. Чѣдно откритіе, кое-то е пригодило кеплерови-тѣ и нютоновы-тѣ.

Вѣрно, че Телескопъ-тъ слѣдъ Галилеа са осовѣршенствовалъ. На това помогналъ и Нютонъ, аллей и ершелъ и най сѣтиѣ росъ, но чѣдни-тѣ имъ слѣдствія са должни само на Галилеевъ-тъ природнъ способностъ.

